

Šime Šuljić

Funkcije

Zadavanje funkcije i
područje definicije

Iz povijesti

- Dvojica Francuza, **Pierre de Fermat** i **Rene Descartes**, posebno su zadužila matematiku unijevši ideju koordinatne metode u geometriju
- Omogućili su pretvaranje krivulje u jednadžbu i time primjenu snažne algebre na geometrijske probleme

Pierre de Fermat

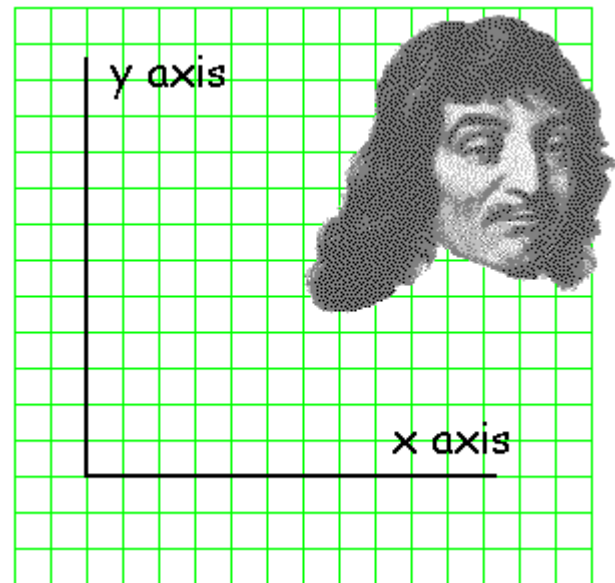

- Pravnik koji se bavio matematikom iz hobija
- Problemi maksimuma i minimuma, vjerojatnost, teorija brojeva (posljednji teorem dokazan 1993)
- 1629. piše djelo u kojem primjenjuje algebru i koordinatnu metodu za proučavanje geometrijskih krivulja
- Btw. Posljednji teorem dokazao je Andrew Wiles 1993.

Rene Descartes

- 1596. – 1650.
- Prvi veliki moderni filozof, biolog, fizičar i matematičar
- Uveo pojam promjenljive veličine i koordinatnog sustava

Uvod

- Znanstvenici se često bave istraživanjem odnosa jedne varijable o drugoj
- To može biti vrlo jednostavna veza. Primjerice zavisnost površine kruga o njegovom radijusu
- Ponekad veza može biti vrlo složena. Za koliko vremena će biti završen neki posao zavisi o broju radnika, ali i njihovoj motivaciji (i o još mnogim čimbenicima?)

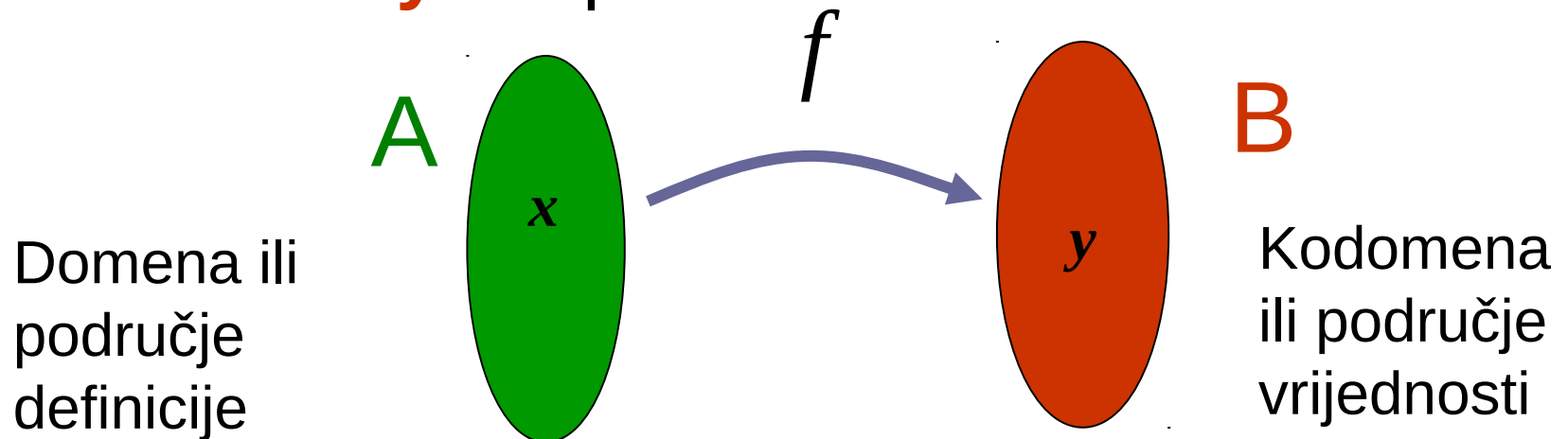
Opis

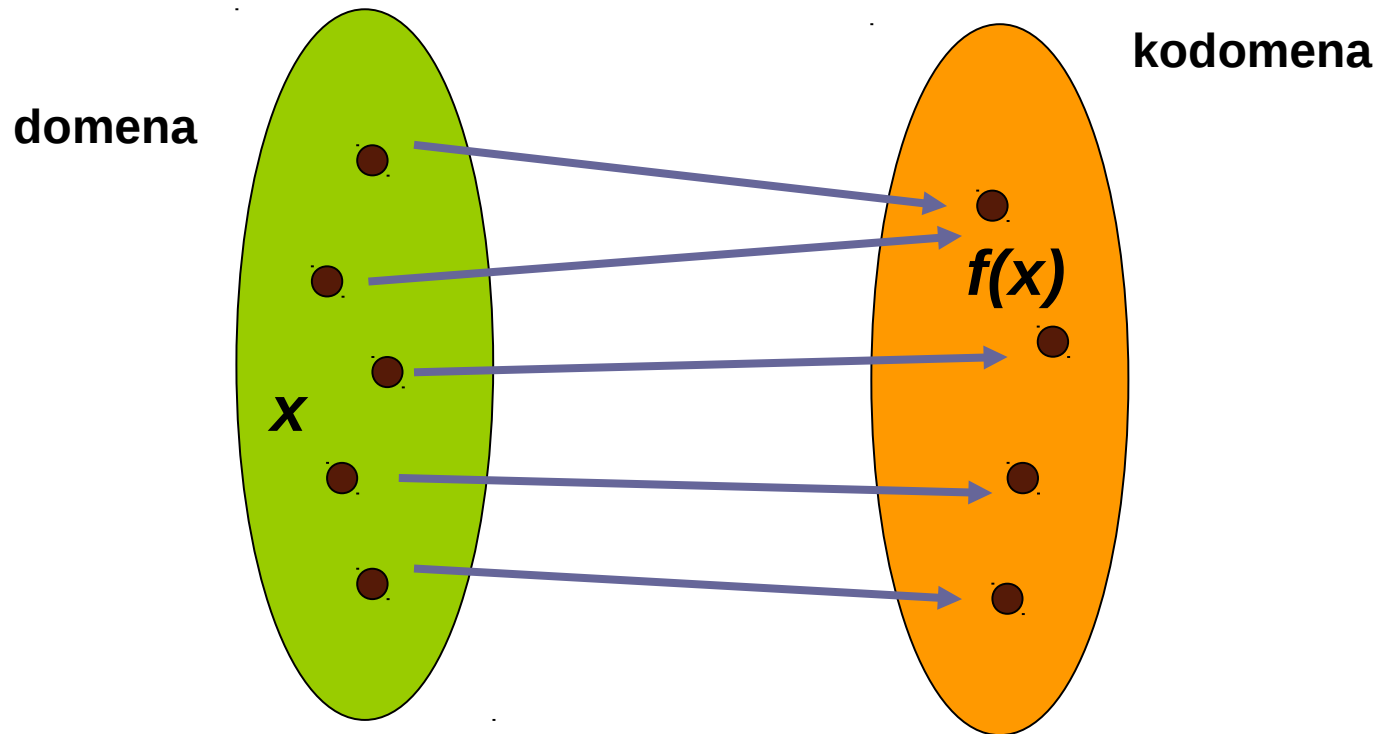
Matematička definicija

- Funkcija ili preslikavanje sa skupa **A** u skup **B** je pravilo koje **svakom** elementu **x** skupa **A** pridružuje točno **jedan** element **y** skupa **B**

Je li ovo funkcija?

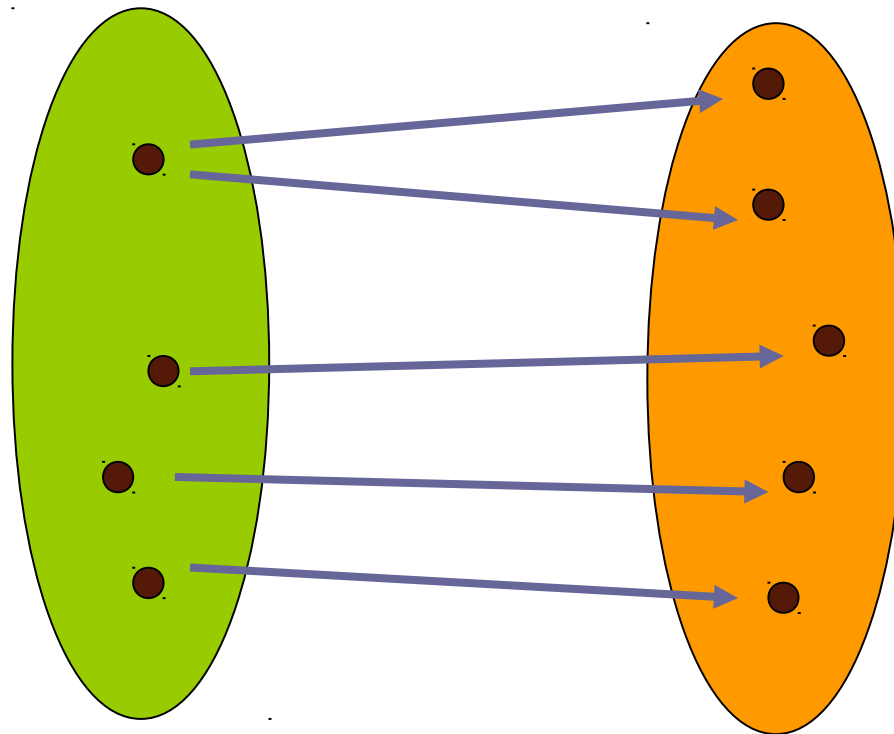

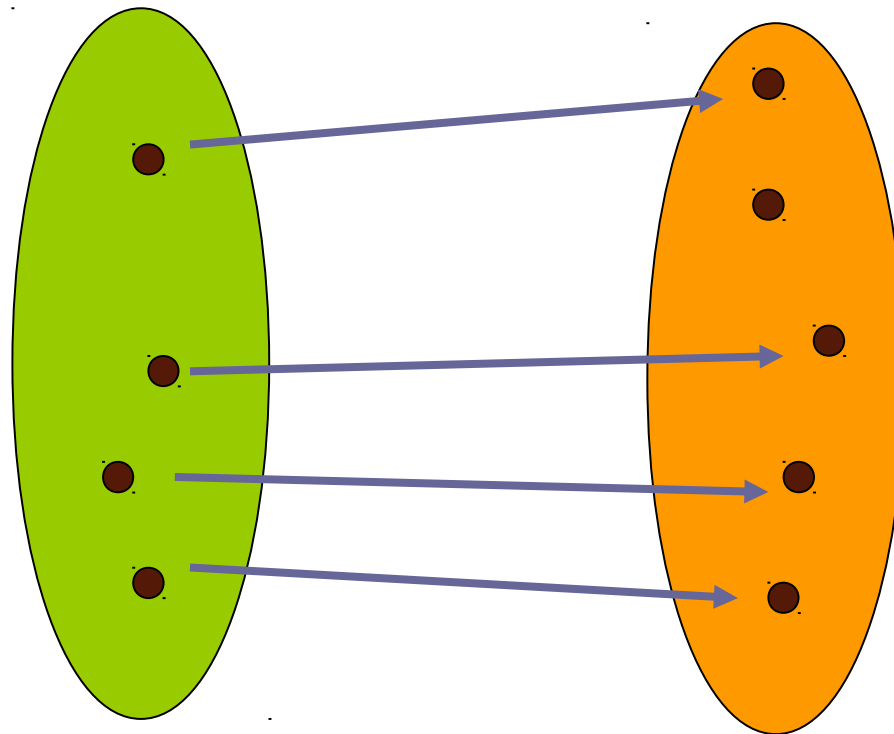
Je li ovo funkcija?

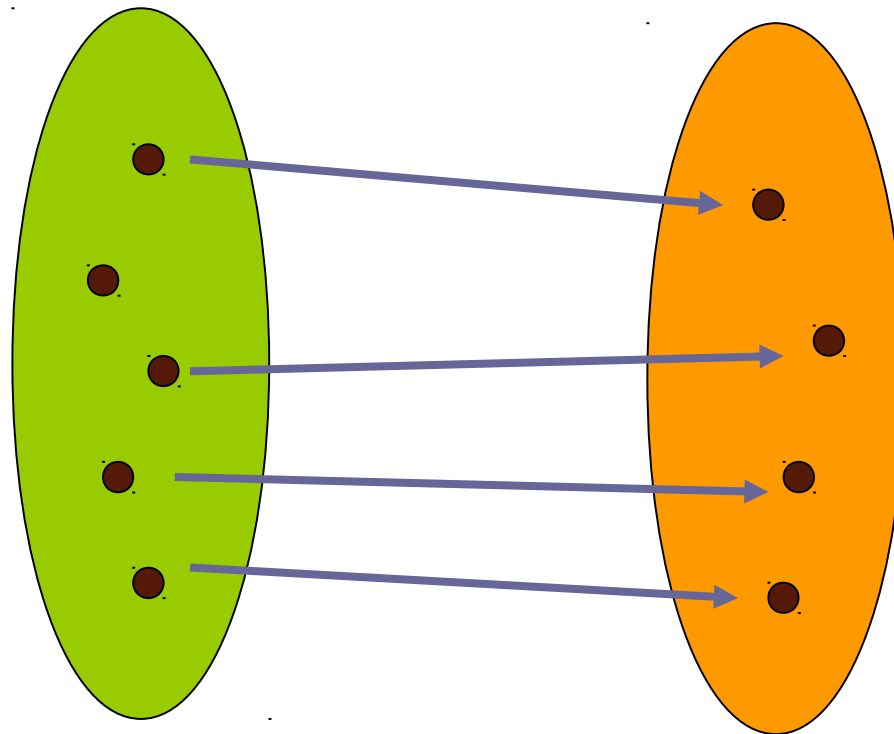
Je li ovo funkcija?

Je li ovo funkcija?

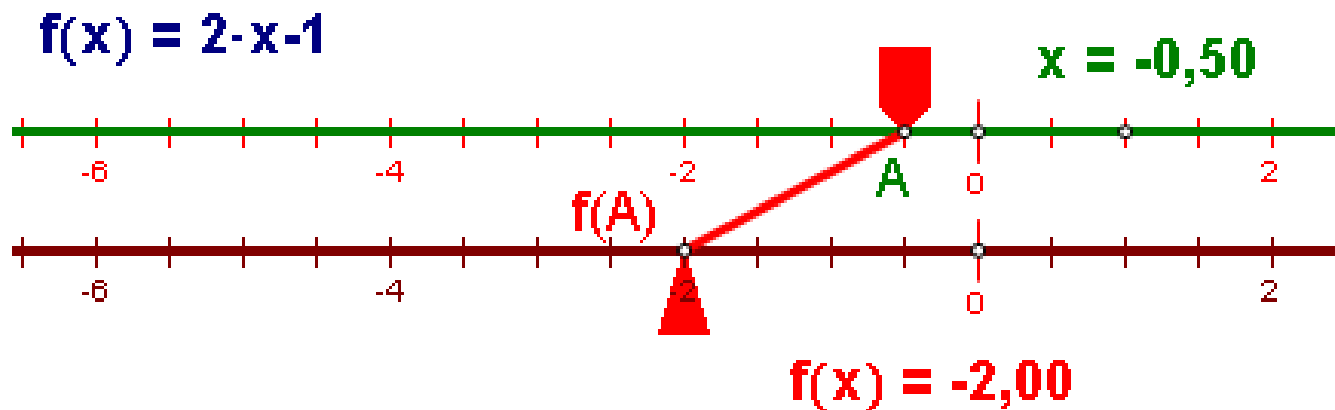
Oznake

- $f: A \rightarrow B$
- x iz A – argument ili nezavisna varijabla
- y iz B – vrijednost funkcije, zavisna varijabla
- $y = f(x)$

Realne funkcije

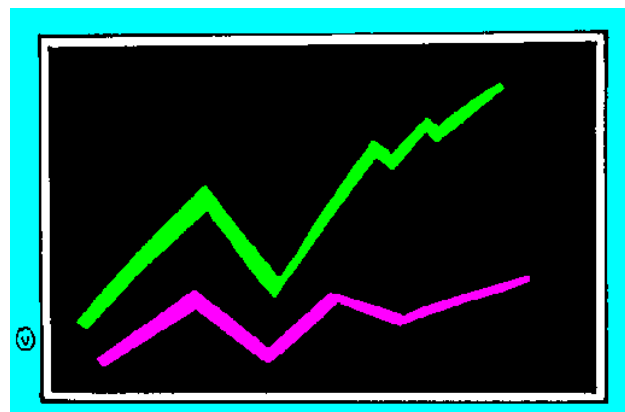
- Ako je domena funkcije neki podskup skupa realnih brojeva i ako su vrijednosti te funkcije realni brojevi, onda se ta funkcija zove realna funkcija

Slika je link

Načini zadavanja funkcija

x	f(x)
-2	-3
0	-1
2	3
4	7
6	12

$$f(x) = \frac{\log_2 x}{\sqrt{x^3 - 1}}$$

Tablično (numeričko) zadavanje funkcije

---

x	f(x)
-2	-3
0	-1
2	3
4	7
6	12

- Tablično zadavanje funkcije je jednostavan način prikaza domene u jednom, a vrijednosti funkcija u drugom stupcu ili retku
- Uspostavljena je jednoznačna veza između elemenata domene i kodomene:
  - $f(-2) = -3$
  - $f(0) = -1$
  - $f(2) = 3$ itd.
- Primjer: stare logaritamske tablice

Tablično (numeričko) zadavanje funkcije

---

x	f(x)
2	-3
1	-2
0	-1
2	0
-1	-5

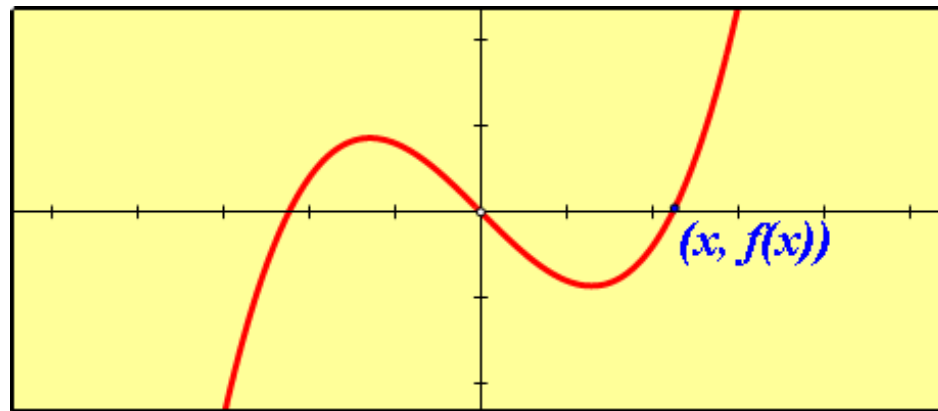
- Svaka tablica ne predstavlja funkciju
- Predstavlja li ova tablica funkciju?

Grafičko zadavanje funkcije

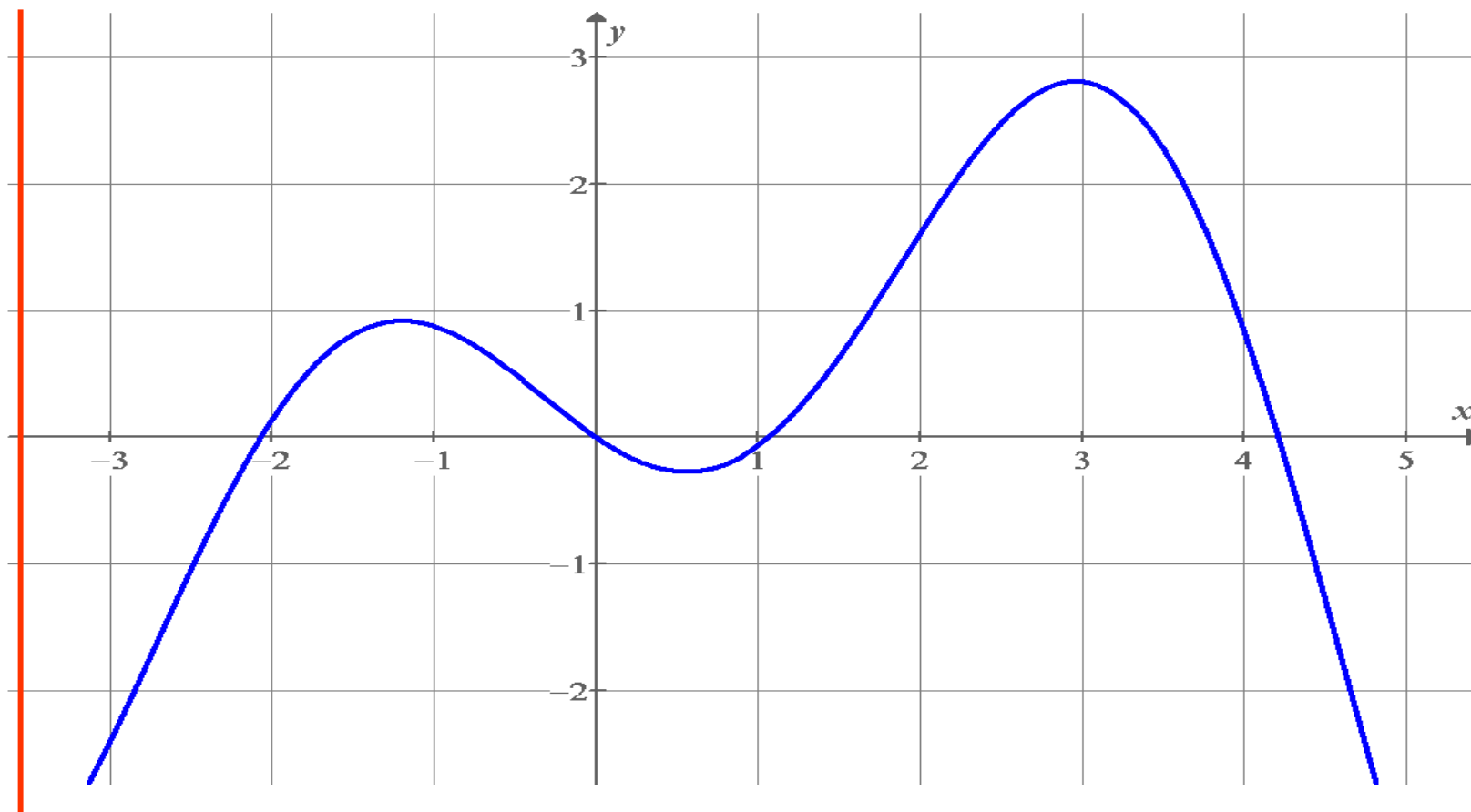
$$\Gamma_f = \{ (x, y) : x \in \mathbf{D}, y = f(x) \}$$

Slika je link

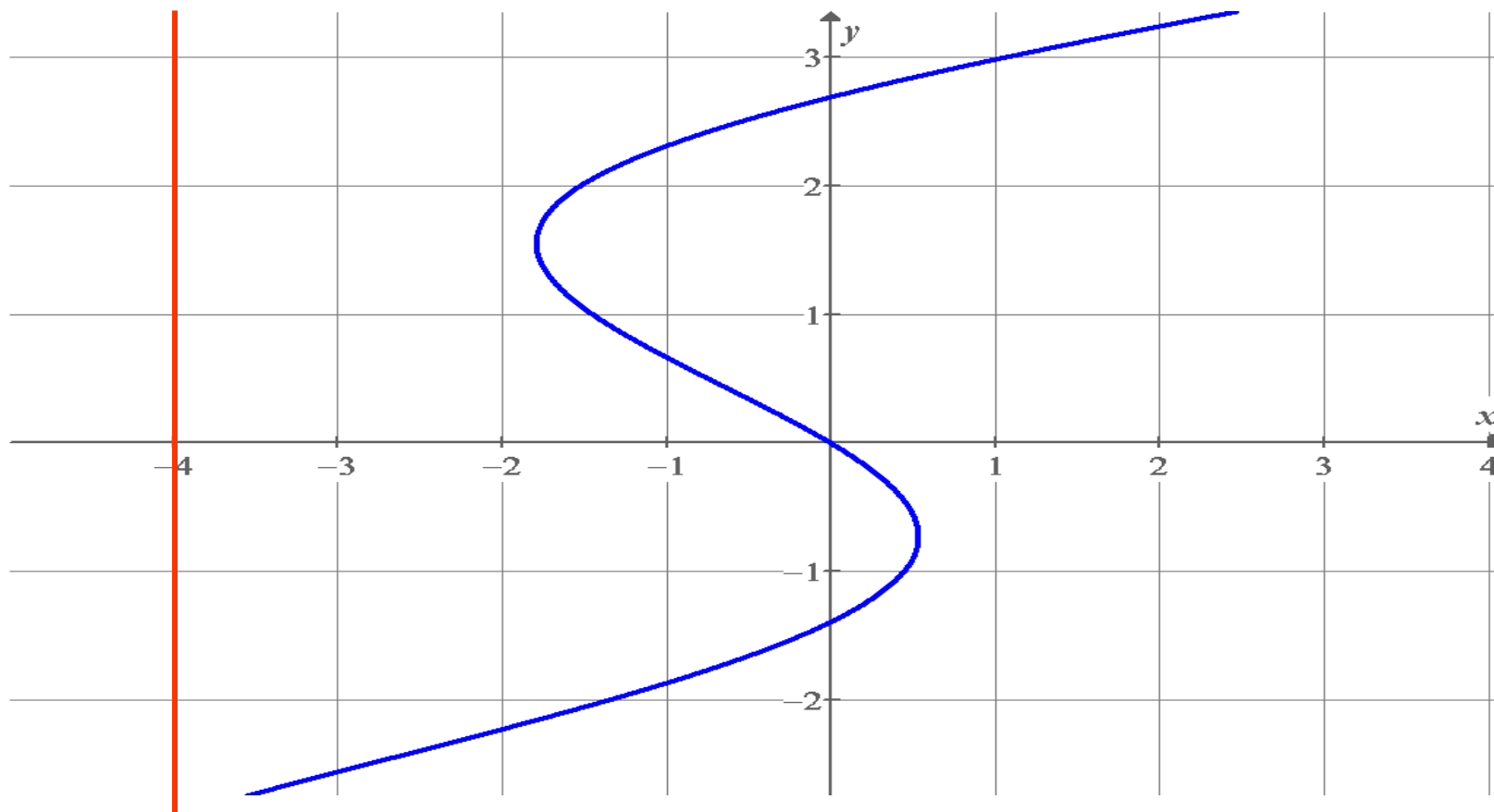
Grafičko zadavanje funkcije: vertikalni test za funkcije

Grafičko zadavanje funkcije: vertikalni test za funkcije

Funkcije zadane opisom

- Pravilo pridruživanja je dano riječima, opisom
- Primjeri
  - $v(t)$ je brzina tijela u vremenu t
  - $T(t)$ je temperatura tijela ovisna o vremenu t
  - $V(a)$ je volumen kocke koji ovisi o njenom bridu a
  - $E(v)$ je kinetička energija tijela koja ovisi o brzini
- Matematičari će radije pribjeći izražavanju opisa formulom, zar ne? 😊

Analitičko zadavanje funkcija

$$f(x) = \frac{\log_2 x}{\sqrt{x^3 - 1}}$$

- Za funkciju zadanu formulom kažemo da je zadana analitički
- Formula predstavlja algebarske operacije koje svakom realnom broju x iz domene pridružuju realni broj $f(x)$ kodomene.

Analitičko zadavanje funkcija

- Pridružuju li algebarske operacije baš svakom realnom broju x jedinstveni realni broj $f(x)$?
- Primjer $f(x) = x + 3$
- Primjer $f(x) = x^2$
- Primjer $f(x) = \sin x$

Analitičko zadavanje funkcija

Prirodno područje definicije

- Što je s funkcijom $f(x) = \sqrt{x}$?
- Ona jest funkcija, jer korijen nekog pozitivnog broja je jedinstven pozitivan broj
- Ali njezina domena nije cijeli skup $\mathbb{R}$, jer je korijen definiran samo za nenegativne realne brojeve
- Skup realnih brojeva za koje je pojedina funkcija definirana moguće je izračunati i naziva se **prirodna domena** funkcije.
Oznaka **$D(f)$**

Analitičko zadavanje funkcija: Prirodno područje definicije

- Postoje tri elementa na koja moramo obraditi pažnju u algebarskim operacijama:
  1. Nazivnik razlomka mora biti različit od nule
 $f(x) = x/(1-x^2)$
  2. Radikand korijena ne smije biti negativan
 $f(x) = \text{sqrt}(1-x)$
  3. Argument logaritamske funkcije mora biti pozitivan
 $f(x) = \log(1-x^2)$

Izvori:

- Dakić, Elezović: Matematika 4, Element
- Šikić: Matematika 2, Profil
- Kavka i dr.: Matematika 1, Linea, Ljubljana
- Warberg: Precalculus, Prentice Hall, Englewood Cliffs
- Visual Calculus
<http://archives.math.utk.edu/visual.calculus/index.html>